

Zaadteelt van groenten.

Waarom?

- Je ziet de hele cyclus van de plant;
- Bloeiende groenten zijn mooi en trekken nuttige insecten aan;
- Je spaart geld uit;
- Je zaden zijn vers;
- Je zelfgewonnen zaad is een leuk ruilmiddel.

Wat heb je nodig?

- Tijd: voor veel gewassen duurt het enkele maanden eer de hele cyclus rond is.
- Plaats: ter plaatse (meestal) of op een apart bed. Let op de vruchtwisseling!
- Een plaats om zaden te drogen;
- Papieren zakken, diverse vergieten/zeven/emmers of kommen, een diepvries, ...
- Geduld, aandacht, groene vingers.

Van makkelijk naar moeilijk:

- De meeste tomaten: gewoon de rijpe zaadjes eruit halen & drogen.
- Pompoen, courgette, paprika, suikermais: idem, maar scherm ook af tegen vreemde bestuivers, bv door een netje. (Pompoenen en courgette met de hand bestuiven).
- Labboon en andere boontjes, erwt, radijs, tuinkers, melde, sla, andijvie, kervel, spinazie, mosterd, rucola, broccoli: de mooiste planten laten bloeien; steun geven! Let ook hier op kruisbestuiving door andere rassen.
- Peterselie, prei, ui, witloof, selder, schorseneer, warmoes, biet, de meeste kolen: idem, maar ze zijn tweejarig! Je kunt ze op een apart bed planten na de winter.

Bestuiving:

- Zelfbestuivers
 - Dat wil zeggen dat de plant in staat is om met het eigen stuifmeel de zaadbeginsels in de bloem te bevruchten. Daardoor is er ook geen gevaar voor vermenging met andere rassen of soorten en hebben de planten die later uit het zaad komen precies dezelfde eigenschappen als de moederplant.
- Kruisbestuivers
 - Bij de kruisbestuivers kun je maar van één ras en vaak ook maar van één soort van een groente tegelijkertijd zaad winnen. Deze planten hebben voor de bevruchting stuifmeel van een andere plant nodig. Als die plant van een ander ras is, krijg je uit het zaad

planten met andere eigenschappen dan de moederplant of vaderplant had.

- De meeste groenten zijn in de praktijk deels zelfbestuivers, deels kruisbestuivers. De wind en insecten kunnen verrassend ver stuifmeel transporteren,
- Isoleren
 - Zorg dat verwante rassen/soorten niet tegelijk en op dezelfde plaats bloeien. Afstanden moeten best wel tientallen of zelfs honderden meters zijn. Of laat bijvoorbeeld boerenkool in het voorjaar bloeien en broccoli in de zomer.
- Verbastering
 - Voedermais en suikermis; alle prinsessenbonen; alle erwten en peulen; wortel en wilde peen; alle kolen; rode biet en warmoes; ... kunnen onderling met elkaar kruisen. Een dergelijke ongewilde kruising tussen rassen heet een verbastering. Let ook op wat er in de omgeving staat te bloeien! Zaadteelt van een ander kruisbestuivend ras of soort bij de burens of in het wild kan roet in het eten gooien.
 - Wat is een ras, wat is een soort?
 - Tomaten, honden, sla, appels, ...: van heel veel diersoorten en plantensoorten heeft de mens verschillende rassen gekweekt. Die kunnen onderling perfect met mekaar kruisen. Let wel: boerenkool, broccoli, rode kool, ... zijn allemaal rassen van de soort kool; idem voor snijbiet en rode biet.
 - Verschillende soorten daarentegen kunnen in principe niet vruchtbaar kruisen. Prei en ui kruisen dus niet, radijs en wortel ook niet, etc.
 - We kweken dus verschillende slarassen, en slechts één soort tomaat.
 - Met de juiste wetenschappelijke naamgeving erbij weet je of twee groenten verwant zijn en dus al dan niet kunnen kruisen. Komkommer en meloen kunnen dus in principe niet kruisen; idem voor courgette (cucurbita pepo), hokkaidopompoen (cucurbita maxima) en butternut (cucurbita moschata),
- Inteelt:
 - De genetische basis voor een aantal groenten moet breed zijn; laat minstens 10 planten bloeien van: mais, kool, biet. Sla, tomaat, pompoen, boon, ... zijn enkele van de groenten waarvan je zelfs met 1 plant per jaar kunt blijven werken, maar met meer planten werken is beter en betekent ook meer variatie en selectiemogelijkheden. Je kunt ook 20 planten tegelijk laten bloeien en maar 1 of 2 planten laten afrijpen.

Oogsten en verwerken:

- Laat de uitgebloeide planten staan totdat het zaad rijp is. Dat zie je vooral aan het verkleuren van de vruchten of zaaddozen. Door fijn gaas rond de rijpende bloemstengels of vruchten te spannen, voorkom je dat vogels de zaden weghalen en vang je tevens eventueel uitvallende zaden op. Niet te vroeg oogsten: zaad moet rijp & droog zijn!
- Vaak is nadrogen van de hele plant, bijvoorbeeld in een schuur nodig.

- Als alles droog is, ga je dorsen. Bijvoorbeeld alles in een bak of zak te doen en er dan een kwartier op te trappelen, of door de peulen tussen je handen (met handschoenen) te wrijven.
- Zeven: met diverse zeefjes & vergieten etc kun je al veel kaf verwijderen,
- Wannen: giet het zaad-met-kaf van de ene emmer in de andere, op een plaats met wat wind of tocht. De lichtste zaden en het kaf vliegen weg.
- Bewaar het geogste zaad op een droge en koele plaats in papieren zakjes. Veel zaden blijven jaren goed; zo is koolzaad vijf jaar bewaarbaar.
- Diepvriezen doodt eventuele kevertjes en hun eitjes, maar niet de zaden. Zaad op -18°C houdt zijn kiemkracht voor eeuwig.

Let op:

- Oefening baart kunst;
- Neem zaadvaste rassen voor de zekerheid en hybriden voor het avontuur; kies enkel de mooiste, beste planten.
- Aardappelen: neem zelf pootgoed, maar wel van gezonde planten: best vroeger oogsten dan normaal.

Meer weten:

Velt: Handboek ecologisch tuinieren

C. Deppe: Breed your own vegetable varieties

S Ashworth: Seed to Seed

S. Stickland: Back garden seed saving

Caroll B Turner: Zaad winnen (Deltas)

R. Dedapper: Biologisch telen, boek 2

P. Van Oosterwijck: Zelf biologisch zaden kweken

B. Geier: Biologisches Saatgut aus dem eigenen Garten

D. Guillet: Les semences de Kokopelli

<http://www.zelfzadentelen.be>

<http://www.bingenheimersaatgut.de/>

<http://www.semaille.com/>

<http://www.sativa-rheinau.ch/>

http://nl.wikipedia.org/wiki/Zaadproductie_en_zaadteelt

<http://www.avevewinkels.be/nl/tuin/moestuyn/kweekgids/bio-zaden>

http://www.enrx.fr/fr/patrimoine_genetique/les_missions_du_centre_regional_d_e_ressources_genetiques